

KS' POSISJONER TIL HURDALSPLATTFORMEN

Selvstendige og nyskapende kommuner og fylkeskommuner	2
God kommuneøkonomi – frihet til innovasjon og utvikling	3
Grønn omstilling.....	6
Partnerskap for god samfunns- og næringsutvikling	7
Bærekraftige velferdstjenester i hele landet	8
Et inkluderende arbeidsliv	10
En trygg oppvekst og en god skole.....	12
Andre politikkområder	14

Selvstendige og nyskapende kommuner og fylkeskommuner

Det er bred tverrpolitisk enighet om lokaldemokratiet og det lokale selvstyrets betydning for gode og effektive velferdstjenester, for demokratiet og for samfunnsutviklingen over hele landet. I den nye regjeringsplattformen er dette uttrykt ved at «det kommunale selvstyret gir rom for skreddersydde løsninger for hvert enkelt lokalsamfunn» og at kommunene skal sikres «ressurser og handlefrihet til å løse velferdsoppgaver».

Den aller viktigste premissen for å sikre dette i praksis, er at kommunenes og fylkeskommunenes inntektsvekst følger utviklingen i oppgaver, at nye oppgaver fullfinansieres, og at rammestyring forblir hovedprinsippet for både inntektsvekst og utforming av lover og forskrifter.

Kommuner og fylkeskommuner bidrar vesentlig til oppnåelse av FNs bærekraftsmål gjennom tjenesteleveranser, velferdsproduksjon og utviklingsarbeid. FN har anslått at om lag to tredjedeler av de 169 delmålene ikke kan nås uten lokale og regionale myndigheters innsats. KS vil samarbeide med regjeringen om å styrke samarbeid på tvers av forvaltningsnivå. Fordi bærekraftmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng, innebærer oppfølgingen av målene en helhetlig tilnærming til framtidig oppgaveløsning på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå.

Innovasjon og digitalisering er avgjørende for å utvikle tjenestene framover, innenfor strammere økonomiske rammer og med økende behov for tjenester særlig til pleietrengende eldre.

KS vil oppfordre regjeringen til mer systematisk bruk av forsøk og eksperimentering for å teste ut nye løsninger på store samfunnsutfordringer og understøtte nyskaping i kommunesektoren. Vi imøteser et fortsatt samarbeid om utvikling av nye virkemidler og systematiske ordninger for dette der andre lands erfaringer med «frikommuneforsøk» bør vurderes som del av arbeidet. På den måten kan også en tillitsreform prøves ut.

En tillitsreform i offentlig sektor omtales i plattformen som en av regjeringens viktigste prosjekter. Brukere, tillitsvalgte og alle store offentlige virksomheter inviteres til en forpliktende prosess for å utforme reformen. KS ser fram til å representere alle landets kommuner og fylkeskommuner i denne prosessen.

KS ønsker velkommen nye initiativ for å desentralisere flere oppgaver til kommuner og fylkeskommuner – blant annet fra statsforvalteren. Det er særlig viktig for å kunne tilby innbyggerne et sammenhengende tjenestetilbud på tvers av sektorer. Regjeringen vil styrke kommunenes verktøykasse på flere områder: For å styrke natur- og klimaarbeidet, for å hjelpe folk inn i boligmarkedet og for å styre det samlede barnehage- og skoletilbudet, særlige det private. Dette arbeidet ønsker KS å bidra til.

God kommuneøkonomi – frihet til innovasjon og utvikling

God kommuneøkonomi og friere inntektsdannelse

En aldrende befolkning vil gi store omstillingsbehov i kommunene. Redusert behov for barnehager og skole og betydelig økt behov for pleie- og omsorgstjenester, gjør at prioriteringer og ressursbruk må endres vesentlig. Kommunesektoren må ha gode og forutsigbare økonomiske rammer, og inntektssystemet må være utformet slik at det gir mulighet til gode og likeverdige tjenester i hele landet. For at kommunene skal kunne løse oppgavene godt, er lokalt økonomisk handlingsrom nødvendig, med frie inntekter utover økte kostnader knyttet til en stadig eldre befolkning og pensjon. KS vil understreke behovet for å raskt forbedre ordningen med finansiering av ressurskrevende tjenester.

Det tas til etterretning at regjeringen vil videreføre eiendomsskatten på dagens nivå, og at eventuelle endringer må utredes i samarbeid med kommunene. KS ønsker også at det utredes reell friere lokal beskatningsrett på inntekt med sikte på innføring i andre halvdel av stortingsperioden. En slik lokal beskatningsrett må innføres på en måte som ikke fører til skattekonkurranse om et fåtall innbyggere mellom kommunene.

Regjeringen vil innføre et nytt kriterium i inntektssystemet for kommunene med et grunntilskudd på 500 000 per grunnskole. KS vil påpeke at selv om omfordelingseffektene mellom kommunene er små, gir en slik finansiering statlige signaler om struktur og organisering på et kommunalt ansvarsområde.

Sikre inntekter fra lokal verdiskaping

Regjeringen vil sikre at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for utbygging, får mer igjen for det og sikres en rettmessig del av verdiskapingen, herunder gjennom endret skattlegging av vindkraft. Dette er positivt for kommuneøkonomien, men også viktig for det grønne skiftet.

Regjeringen ønsker å sikre lokal verdiskaping og tilrettelegging ved å gi kommuner mulighet til å innføre besøksbidrag. Turisme er positivt for lokalsamfunnene, men gir også utfordringer med tanke på infrastruktur og tjenester. Det er naturlig at KS deltar i arbeidet med å utforme treffsikre ordninger for slike bidrag.

Fylkes- og kommunestruktur

Regjeringen vil at tvangssammenslåtte kommuner og fylkeskommuner skal kunne bli oppløst etter søknad. KS mener at dersom det skal gis særskilte tilskudd til kommunene i forbindelse med oppløsningene, må slike tilskudd komme som nye friske midler.

Statlige innsigelser

Det heter i plattformen at statlige innsigelser må bli færre og samordnes bedre. Statsforvalteren skal samordne på en måte som sikrer åpenhet, forutsigbarhet og effektive prosesser. Det er en forskjell mellom praktisk koordinering og ubevisst bruk av samordning av innsigelser. Samordning kan i realiteten flytte avveiningen av ulike/motstridende hensyn til statsforvalterne, mens det vi antar de egentlig ønsker er praktisk koordinering. Politiske prioriteringer bør gjøres av folkevalgte organer og ikke av statsforvalterne. Regjeringen bør sørge for økt praktisk koordinering av statlige innsigelser til lokale planer og at politiske prioriteringer der ulike hensyn eller interesser står mot hverandre gjøres av folkevalgte organer. Man bør unngå at statsforvalterne samordner innsigelser på en slik måte at politiske prioriteringer gjøres av statsforvalterne, og ikke kommunene. Større deler av samordningen av arealbruk bør derfor legges til planforvaltningen med kommunene som primær myndighet.

Tillitsreform

Regjeringen vil som del av tillitsreformen i offentlig sektor gi større frihet til kommunene og regionale myndigheter, som de viktigste tjenesteyterne. Dette er viktig da staten på mange områder stiller detaljerte krav til hvordan kommunene skal arbeide, og definerer konkrete plikter og rettigheter som skal oppfylles. Detaljerte statlige krav til hvordan kommunene skal arbeide skaper dokumentasjons- og rapporteringsbehov som den

enkelte ansatte til slutt må bruke tid på. Et mål om mer brukerrettet tid for kommunesektorens ansatte forutsetter i mange tilfeller moderasjon i detaljkrav og bindinger fra stat mot kommuner og fylkeskommuner, som er de ansattes arbeidsgivere. Tillit til kommunesektoren vil dermed bety mer rom for de ansatte å utøve sitt fag til det beste for innbyggerne. En vurdering av statlig rapporteringskrav, kontroll og tilsyn, bemanningsnormer og annen detaljstyring bør inngå som en del av en tillitsreform for offentlig sektor.

Eksisterende bemanningsnormer bør evalueres, for å undersøke konsekvensene for blant annet tjenestekvalitet, kommunens økonomi og effektiv ressursbruk.

En tillitsreform bør bidra til mindre sektorisering og mer samordnet utvikling og gjennomføring av politikk, også på tvers av forvaltningsnivåene. Reformen bør derfor primært rettes inn mot kommunen/fylkeskommunen som helhet og ikke den enkelte sektor.

Ny kommunelov har en ny bredere internkontrollbestemmelse med et helhetlig ansvar lagt til kommunedirektøren. Det er da påfallende at svært mange særlover har hjemler for å kontrollere kommunenes internkontroll. En særlovsgjennomgang av tilsynshjemler på internkontroll med formål å fjerne de fleste, er eksempel på et grep der staten kan vise økt tillit til kommunesektoren.

I regjeringsplattformen heter det at regjeringen vil *reducere bruken av markedsmekanismer i alle deler av velferdsstaten*. KS vil understreke at den kommunale organisasjonsfriheten bør ligge fast. Og at dette punktet derfor bør gjennomføres overfor kommunene på en måte som utvider det lokale handlingsrommet, snarere enn å begrense det. Plattformens forslag om å vurdere innføring av kommunal forkjøpsrett ved salg av privat barnehage, er et godt eksempel på hvordan dette kan gjøres.

I plattformen heter det at regjeringen vil *styrke trepartssamarbeidet og rettighetene ansatte har til å bli involvert i alle viktige prosesser, både i staten og i kommunene*. KS ser det som hensiktsmessig å vurdere erfaringer med partssammensatt utvalg.

Virkemidler for innovasjon og eksperimentering i kommunal sektor

Regjeringen ønsker å legge til rette for et økt kommunalt selvstyre med større grad av innovasjon. Det er behov for et taktskifte i det offentlige innovasjonsarbeidet, og mye av utviklingskraften ligger i kommunal sektor der de fleste offentlige tjenestene leveres. Dagens virkemidler støtter ikke i stor nok grad opp under de behovene kommunesektoren har for risikoavlastning, prosess- eller implementeringsstøtte, slik det i større grad er lagt til rette for i privat sektor. KS merker seg at regjeringen ønsker å teste ut en ordning med frie innovasjonsmidler for fornyelse i offentlig sektor. KS understreker at finansielle virkemidler på innovasjon ikke primært må brukes til å styrke statens egne ressurser, men tilgjengeliggjøres for å risikoavlaste og insentivere utviklingen og omstillingstakten i offentlige virksomheter. KS ser frem til å fortsette samarbeidet om innovasjon og bærekraftsagendaen der rom for eksperimentering og forsøk er et viktig innsatsområde. Som del av dette inngår samarbeidet om KS Partnerskap for radikal innovasjon og utvikling av en "Policylab" for eksperimentering rundt barrierer for innovasjon og utvikling av kunnskapsgrunnlag for ny politikk.

Felles taktskifte for digitalisering i offentlig sektor

Skal offentlig sektor lykkes med de store og viktige ambisjonene for digitaliseringen, kan verken kommunal sektor eller staten handle på egenhånd. Samarbeidet må tuftes på likeverdighet og gi kommunal sektor reell innflytelse i det nasjonale arbeidet.

Kommunal sektor har styrket samordningen og ressursinnsatsen på digitaliseringsområdet betydelig gjennom de senere årene. Det er utviklet en rekke felles tjenester i kommunal sektor, også for samspillet med statlig sektor og leverandørmarkedet. Samordningen innad i kommunal sektor har bl.a. bidratt til at samarbeidet mellom stat og kommune har styrket seg vesentlig, og at en rekke sammenhengende tjenester er realisert de siste par årene - ikke minst gjennom pandemien.

KS er opptatt av at rammestyring er et førende prinsipp også i forbindelse med innføring av nye digitale løsninger. Innbyggenes digitale kompetanse er vesentlig for å lykkes med digitaliseringen i offentlig sektor. Kommunene ønsker å bidra til å unngå digitalt utenforskap. KS ønsker å fortsette samarbeidet med regjeringen om å inkludere flest mulig i bruk av digitale tjenester som etter hvert har blitt en forutsetning for aktiv samfunnsdeltakelse.

Behov for styrket utbygging av høyhastighets bredbånd

Forutsetningen for et likeverdig tjenestetilbud, distriktsutvikling, næringsutvikling i hele landet og omstilling og innovasjon i offentlig sektor med utvikling av gode digitale tjenester til innbyggere, næringsliv og foreninger, er utbygging av infrastruktur for høyhastighets bredbånd i hele landet. Regjeringen vil gjøre «tilgangen til høykapasitets internett til en rettighet på lik linje med strøm [...] innen 2025». KS legger til grunn at dette gjelder hastigheter på minimum 1 Gigabit/sekund, og at både tilskuddsordninger og andre virkemidler dimensjoneres ut fra et slikt mål. Skal målet nås, tilsier dagens kunnskap at det er nødvendig å øke tilskuddsordningen for bredbånd til 1 milliard kroner per år, i perioden 2022-2025.

Det er naturlig at fylkeskommunene har en sentral rolle i tilskuddsforvaltning og koordinering av arbeidet med utbygging av høyhastighets bredbånd, ettersom det er de som kjenner de lokale og regionale utfordringene best. En slik rolle vil bidra til å styrke fylkeskommunen som samfunnsutvikler. Regjeringen bør foreta en gjennomgang av tilskuddsordningene med sikte på å optimalisere prosessen og effekten. Søknadsprosesser må forenkles, og behandlingstiden reduseres.

Forskning for, med, og i kommunesektoren

Forskningsinnsatsen for, i, og med kommunesektoren står ikke i forhold til den betydningen sektoren har for fremtidig sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. For at kommunesektoren skal kunne møte disse samfunnsutfordringene, bidra til å oppnå nasjonale mål, og jobbe effektivt med innovasjon og omstilling er sektoren avhengig av god og oppdatert kunnskap om hva som virker og hvorfor. Som et virkemiddel for å nå sine mål bør regjeringen i større grad satse på og finansiere forskning for offentlig sektor og ta et tydeligere eierskap til utvikling og finansiering av en forskningsinfrastruktur for kommunal sektor. Regionale forskningsfond er et viktig virkemiddel som må styrkes og videreutvikles, ikke svekkes.

Grønn omstilling

Klima og natur

Kommunesektoren har både vilje og evne til å være en aktiv bidragsyter i å nå de nasjonale målene om utslippskutt. Utslippskutt og ny grønn næringsutvikling er to sider av samme sak. Dette gir et godt utgangspunkt for en dialog om klima- og næringsutviklingstiltak. Løsninger for utslippsfrie ferger og hurtigbåter og anleggsdrift er bare to eksempler på slike tiltak hvor kommunesektoren bidrar til markedsutvikling. For å få tilstrekkelig skala tilstrekkelig raskt, vil det være viktig å komme til enighet om hvordan tiltakene kan finansieres. Kompensasjon til fylkeskommunene for merkostnader ved å velge lav- og nullutslippsløsninger for ferger og hurtigbåter, vil være en god start. Tilrettelegging for økte tilskudd til kommunene for etablering av ladeinfrastruktur til bilparken over hele landet vil gi et raskere skifte til nullutslippskjøretøy både i offentlig og privat sektor.

For kommunesektorens klimaarbeid er det viktig at Klimasats forsterkes og videreføres som en langsiktig ordning. Byvekstavtalene må videreutvikles i tråd med føringene i NTP, slik at de ikke begrenses til de fire største byområdene. Det er samtidig i disse byområdene at trafikkmengden og utfordringen ved å sikre nullvekstmålet er størst, og KS ønsker derfor velkommen et økt statlig ansvar for finansieringen av de såkalte 66/34 prosjektene her.

Naturressurser og biologisk mangfold kan kun sikres gjennom en kombinasjon av et godt nasjonalt regelverk og langsiktig lokal forvaltning. Samtidig som er det behov for å drøfte hvordan kommunene kan få en bedre basis for å forebygge mot følger av ekstremvær og naturskader. Det vil også være nødvendig å få på plass en nasjonal handlingsplan for klimatilpasning. KS legger til grunn at en slik plan vil følge av regjeringsplattformens varsling av å «planmessig styrke arbeidet for å forebygge mot fremtidige ekstremhendelser, og øke NVE og kommunenes mulighet til å forsere dette arbeidet.»

KS vil understreke at varsling av en betydelig opptrapping over tid av bevilgninger til forebyggende flom- og skredsikring må inngå i en slik plan, etter mønster fra varslingen av økonomiske rammer i Nasjonal Transportplan. Det er også svært viktig at staten får på plass lovverk som gir kommunene sterkere virkemidler for etablering av nødvendige tiltak for å håndtere overvann som følge av styrtregn.

Partnerskap for god samfunns- og næringsutvikling

Samfunnsutviklerrollen

For samfunnsutviklingen lokalt og regionalt er det viktig at kommunene og fylkene nå skal få en mer sentral rolle i å utvikle gode og vekstkraftige næringer over hele landet. En forutsetning for dette vil være en ny satsing på de regionale utviklingsmidlene og andre næringstilknyttede ordninger reverseres, slik at nødvendig kapital og risikoavlastning til egeninitierte og regionale samarbeidsprosjekter kommer på plass. KS ser det som positivt at regjeringen vil endre regelverk og praksis for offentlige anskaffelser mellom annet med tanke på bruk av lærlinger og lokale ringvirkninger. Koronapandemien har vist at fordeling av bedriftsrettede midler skjer raskt og effektivt gjennom kommunene, som kjenner det lokale næringslivet godt. Midler til kommunale næringsfond er en enkelt og ubyråkratisk måte å stimulere lokalt næringsliv og vil styrke kommunenes samfunnsutviklerrolle.

For å fylle rollen som samfunnsutvikler trenger fylkeskommunene nye virkemidler. Fylkeskommunene er innstilt på å ta en tydelig rolle i en offensiv distriktpolitikk og i arbeidet med programmer for nye tiltak i distriktpolitikken. Desentralisert utdanning, arbeid, og attraktive byer og steder vil være viktig. For å oppnå dette, må nødvendig infrastruktur være på plass. Dette innebærer blant annet innhenting av etterslepet på veivedlikeholdet og sikringen av bredbånds- og mobiltilgang for alle må forseres og styrkes.

KS viser til Nasjonal Transportplan 2022-33 har varslet et målnivå for ny tilskuddsordning til styrking av vedlikehold av fylkesveger i de første seks årene av planperioden, som supplerer det fylkeskommunene selv finansierer innenfor rammen av frie inntekter. Dette nivået må som minimum nås som gjennomsnitt også for hele stortingsperioden 2021-25. Det er også behov for at denne tilskuddsordningen styrkes ytterligere.

Regjeringsplattformen ønsker en helhetlig og forpliktende plan om redusert vedlikeholdsetterslep på fylkesveiene, utformet i samarbeid mellom staten og fylkeskommunene. Den varsler også en gjennomføringsplan for skredsikring av riks- og fylkesveier med middels og høy skredrisiko. KS ønsker dette velkomment, og vil bidra inn i arbeidet sammen med fylkeskommunene. Foruten transportetatens fagkompetanse, vil sikring av økonomiske rammer til å nå de politiske målene i planene være statens viktigste bidrag inn i arbeidet.

Regjeringen varsler utviklingen av regionvekstavtaler og piloter med bygdevekstavtaler som nye virkemidler for å sikre vekst i hele landet. KS anbefaler at arbeidet med dette starter opp raskt i et partnerskap mellom Kommunal- og distriktsdepartementet og kommunesektoren. KS vil peke på samarbeidsavtaler innenfor konsultasjonsordningen som et aktuelt redskap for å organisere et slikt partnerskap.

Kommunesektorens innkjøpsmakt

Strategisk bruk av kommunesektorens innkjøpsmakt vil bidra til økt næringsutvikling, nye eksportmuligheter og nye grønne, bærekraftige og innovative løsninger. KS vil samarbeide med staten om et kompetanseløft for å styrke andelen grønne og innovative anskaffelser, og jobbe for å styrke både det nasjonale og det regionale arbeidet til Nasjonalt program for leverandørutvikling slik at offentlige anskaffelser blir en enda kraftigere motor for næringsutvikling i hele landet, men også for innovasjon og omstilling i offentlig sektor. Det er viktig at intensivering av innsatsen bygger videre på slike eksisterende velfungerende partnerskapsinitiativ.

Deling av data

Det er avgjørende at lov og regelverk ikke står i veien for gode digitaliseringsinitiativ. Hindringene er ofte tosidige; etaten som eier dataene (for eksempel Skatteetaten) kan ikke gi fra seg dataene, og kommuner/fylkeskommuner har ikke hjemmelsgrunnlag for å ta imot opplysningene fra dataeier. I sum bidrar dette til at det er svært krevende å realisere målet om utvikling av sammenhengende tjenester der innbyggernes behov settes i sentrum for utviklingen.

Bærekraftige velferdstjenester i hele landet

Primærhelse og samhandling

Kommunesektoren ønsker i likhet med regjeringen å sikre fastlegetjenesten. Det trengs kraftfulle tiltak som sikrer rekruttering til, og stabilisering av, fastlegeordningen. En gjennomgang av de prehospitale tjenestene er viktig for å styrke kapasiteten og kompetansen i de akuttmedisinske tjenestene i og utenfor sykehus. Det må sikres at de nasjonale krav til kompetanse og kvalitet på legevakt i realiteten lar seg organisere innenfor de rammene som nasjonale myndigheter har lagt til grunn.

Dersom kommunesektoren skal lykkes med å sikre en stabil legedekning, forutsetter det kortere listelengde, flere leger i ordningen og tilstrekkelig finansiering av staten. Trepertssamarbeidet mellom Helse- og omsorgsdepartementet, KS og Legeforeningen bør videreføres. Samarbeidet mellom kommunale helse- og omsorgstjenester og spesialisthelsetjenesten bør videreutvikles for å sikre helhetlige, koordinerte og trygge tjenester som ivaretar den enkeltes behov. Økt tverrfaglig samarbeid, som pilotprosjektet «Primærhelseteam», er viktig for å redusere presset på fastlegene og utvikle fremtidens helsetjeneste.

KS anbefaler at arbeidet med Helsefelleskap og Leve Hele Livet fases inn i nye satsinger fra regjeringen, og at kommunene og helseforetakene oppfordres til å gi innspill gjennom etablerte samarbeidsstrukturer på finansieringsformer som enda bedre understøtter gode, sammenhengende pasientforløp.

Psykisk helse

Kommunesektoren har satset mye på psykisk helse i senere år og ønsker å videreutvikle dette i samarbeid med nasjonale myndigheter. En plan for bedring av psykisk helse i befolkningen bør omfatte alt fra folkehelsearbeid til økt vekt på sengeplasser/døgntjenester i spesialisthelsetjenesten for de aller sykeste med de mest alvorlige tilstandene. Det må også sikres tilstrekkelig poliklinisk kapasitet i spesialisthelsetjenesten for barn, unge og voksne med alvorlige psykiske lidelser. Det må være klare grenseoppganger mellom primær- og spesialisthelsetjenesten, slik at kostnader ikke skyves over på kommunene uten at finansieringen følger med.

Det er i senere år blitt flere krav til koordinatorene på ulike nivåer i tjenestene, samtidig som kravene til individuell plan forsterkes. Samarbeid på tvers støttes av en samlet kommunesektor, men det er behov for en gjennomgang av alle koordinatorrollene for å sikre at kravene i individuell plan kan oppfylles.

Samarbeid mellom spesialisthelsetjenestene og kommunesektoren bør styrkes slik at ikke kommunene blir stående alene med ansvaret for tunge brukere. Utvikling av tverrfaglig sammensatte team (e.g. Fact ung-team), helsefelleskap, der kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten deler oppgaver og utvikler samarbeidsløsninger vil bidra til å utvikle en felles forståelse og bedre fellesløsninger, til beste for innbyggerne.

Eldre

Kommunene vil bidra til at eldre kan bo hjemme så lenge som mulig. Tilpasning av bolig med Husbankens ordninger med både lån og tilskudd til for eksempel heis må være i samsvar med behovene. Det offentlige bør bidra sterkere for de som har en uegnet bolig uten mulighet til selv å bekoste tilpasninger.

For å realisere målene om gode tjenester til eldre, er det nødvendig å ta et krafttak for å få utdannet den fagkompetansen kommunesektoren trenger. KS mener det må etableres en helhetlig rekrutteringsstrategi for helse- og omsorgsarbeidere i kommunene. Tiltak for livslang læring må forsterkes, med vekt på tilbud som kvalifiserer unge og voksne for yrker som kommunesektoren har særlig behov for fremover. Kommunesektoren vil bidra til en reform med aktivitetsgaranti for eldre. Premisset for gjennomføring må være at det ikke går på bekostning av personell som er nødvendig og tiltrengt i tjenestene, men i samarbeid med organisasjoner og frivillighet.

Boligpolitikk

Kommunenes vil medvirke til å redusere sosial ulikhet ved at alle har en trygg og god bolig. Det er nødvendig at tilgjengelige støtte- og låneordninger er tilstrekkelige for at kommunene skal kunne få flere over i gode og varige boforhold eller eie egen bolig. Det betyr at vilkårene i startlånordningen må mykes opp slik at det også kan bli et virkemiddel for førstegangsetablerere. Bostøtten må forbedres, og det vil være ønskelig å igangsette pilotprosjekter hvor kommune og stat sammen sørger for at brukere kan få høyere bostøtte i stedet for sosialhjelp. Det er naturlig å samarbeid med regjeringen om en endring av plan- og bygningsloven slik at kommunene får mulighet til å kreve at rimelige boliger inngår i kommersielle utbyggers prosjekter, samt at loven inkluderer disposisjonsform for boliger som lovlig reguleringsformål.

Kommunens handlingsrom er avgjørende i innsatsen for å forebygge og motvirke opphopning av levekårsutfordringer enten det er i byer eller i distrikt. En bedring av bostøtteordningen i stedet for at brukere mottar sosialhjelp vil trolig gjøre det lettere å sikre en stabil tilværelse enn det som er mulig ved kortvarige ytelser.

Løsninger for samhandling i helsetjenesten og journalsystemer i kommunal sektor

Regjeringen bør sikre at staten bidrar til sterkere samhandling på e-helseområdet, og at de nasjonale e-helseløsningene styrkes og videreutvikles. Det er viktig at staten legger til rette for forenkling av en stadig økende grad av komplekst aktørbilde med dels overlappende ansvarsområder, og der omfang av utredninger, nasjonale fora, utvalg, nettverk og prosjekt- og styringsgrupper bidrar til store kostnader og økte ressurspådrag som kommunesektoren opplever det som krevende å bidra effektivt inn i gitt de samlede ressursene i tjenestene.

Det er avgjørende at regjeringen prioriterer utvikling av en nasjonal samhandlingsplattform som felles fundament for både nye løsninger og for god utveksling av pasientinformasjon mellom de ulike helseaktørene.

Arbeidet med stegvis utviklet journalløft må sees i tett sammenheng med etablering av den nasjonale samhandlingsplattformen hos Norsk Helsenett og at fremtidig organisering må ta hensyn til dette. Det er helt avgjørende at KS, staten og samarbeidskommunene kommer frem til en robust og troverdig plan for organisering og styring av det videre arbeidet. KS vil bidra med erfaringene fra arbeidet med Helseplattformen i Midt-Norge i arbeidet med felles kommunal journal. Regjeringen må bidra til bærekraftig økonomi ved innføring av nye journalløsninger, slik at kommunene har handlingsrom til å stå i de viktige omstillingsprosessene de må igjennom.

Staten må videre sørge for at finansieringen av det videre arbeidet med Felles kommunal journal sees i sammenheng med stegvis utvikling slik dette er beskrevet i forslag til statsbudsjettet for 2021 – med rom for periodisering i tråd med fremdriften i arbeidet. Det er viktig med større fleksibilitet i tidsplanen og at fristen for krav om tilslutning er tatt bort. Regjeringen bør spesielt legge til rette for en stegvis tilnærming slik at kommunal sektor får mulighet til å gjennomføre gode forankringsprosesser, og sikre at store og små kommuner er med i et videre felles arbeid.

Pasientenes legemiddelliste

Pasientens legemiddelliste er startpunkt for et viktig arbeid som må forsterkes i fortsettelsen for å få bedre effekt for den kommunale helse- og omsorgstjenesten, ikke minst med støtte til prosessen for klargjøring og administrasjon av legemidler. Det må tas høyde for at det er lite realistisk å forvente gevinster av betydning før Pasientens legemiddelliste er ferdigstilt og nødvendig funksjonalitet for å støtte kommunenes legemiddelprosesser er på plass og tatt i bruk i alle kommuner.

Velferdsteknologi

En videreføring av Nasjonalt velferdsteknologiprogram må inkludere å bidra til finansiering og videreutvikling av nettverk for innføring av e-helseløsninger i tjenestene der kommunene deler erfaring og lærer av hverandre. Dette må ligge til grunn for utvikling av digitaliseringen innen e-helse området. Det er også viktig at staten legger til rette for innføringsmodeller der kommunesektoren har sterk medinnflytelse som bidrar til at nye e-

helsetjenester blir bedre tilpasset kommunenes behov og øke deres nytte, samt øke kommunenes eierskap og motivasjon til å ta i bruk løsningene.

Finansiering av e-helsefeltet

Regjeringsplattformen peker på behovet for utvikling av finansieringsmodeller som legger bedre til rette for trinnvis utvikling og realisering av sammenhengende e-helseløsninger og forbedringer av helsetjenesten. KS legger til grunn at dette sees i sammenheng med nylige statlige lovforslag om plikt til å betale og plikt til å ta i bruk nasjonale e-helseløsninger. Dette er et forslag som KS mener bryter med viktige prinsipper for finansiering av nasjonal infrastruktur – men også styring og finansiering av kommunal sektor. KS mener det er særlig prinsipielt betenkelig at lovforslaget gir en hjemmel for Helse- og omsorgsdepartementet til å kunne pålegge kommunene betalingsplikt for statlige tjenester de verken er brukere av eller målgruppe for, og uten at konsekvenser av slike pålegg kompenseres. KS ser frem til dialog og samarbeid om alternative finansieringsmodeller og -prinsipper som er bærekraftige og som sikrer lokaldemokratisk eierskap til beslutninger om løsninger som skal innføres og konsekvenser av dette for egen virksomhet.

Et inkluderende arbeidsliv

Arbeid til alle i et inkluderende arbeidsliv

Innsats mot ungt utenforskap

Ungt utenforskap er en av de største samfunnsutfordringene vi står ovenfor. Løsningene består av sammensatte, koordinerte og sektorovergripende innsatser. Samhandling på tvers av sektorer er nødvendig også i utforming av nasjonale innsatser, og samarbeidet mellom KS, kommunesektoren og staten bør videreføres og videreutvikles.

Kvalifiseringsprogrammet

Kvalifiseringsprogrammet må forbli et kommunalt tiltak med mulighet for lokale tilpasninger, dersom kvaliteten skal opprettholdes i takt med at flere får et tilbud. For å nå målet om å inkludere flere bør økt standardisering unngås.

Aktivitetsreform

Det er åpenbart i kommunenes interesse å forhindre og forebygge utenforskap. Også som arbeidsgivere kan kommunene bidra til å inkludere flere av dem som av ulike grunner står utenfor arbeidslivet. Dette gjelder ikke minst unge mennesker. Det blir stadig færre stillinger i kommunal sektor som ikke stiller klare krav til kompetanse, men gjennom kvalifisering kan flere komme i jobb. Særlig innen helse og omsorg er det et stort og økende behov for arbeidskraft.

Kommunene kan og vil gjøre mer for å bidra til inkludering i arbeidslivet. Kommunesektoren er svært opptatt av å prøve ut nye tiltak som kan bidra til dette. En aktivitetsreform må utredes med tanke på eksisterende utfordringer sektoren står i. Samtidig må grenser for ansvar gås opp, og forhold knyttet til arbeidsgiveransvar, kvalifikasjonsprinsipper, finansiering mv. avklares. Et forsøksprosjekt med kommuner vil være en god tilnærming forutsatt at premissene utredes på forhånd. Kommunenes virkemidler som arbeidsgiver for å motvirke utenforskap bør utvides, for eksempel samme adgang som staten til å kunne benytte midlertidig ansettelse i trainee-programmer for personer med funksjonsnedsettelse eller «hull i CV», og/eller mulige unntak fra kvalifikasjonsprinsippet.

En statlig jobbgaranti som også berører kommunale stillinger må ta hensyn til kommunens mulighet til å sikre god kvalitet i tjenestene, ivareta egne ansattes behov for faste og hele stillinger, og kommunens mulighet til å tilrettelegge tjenestetilbudet ut fra faktiske behov og ressursituasjon

Arbeidsinnvandring

Norge er eneste land i Norden som ikke gir et gratis opplæringstilbud til alle arbeidsinnvandrere. Kommunene har både kapasitet og kompetanse til å tilby opplæring også til denne gruppen som kan sikre bedre integrering, forutsatt finansiering av tilbudet.

Et heltidsløft

KS og partene har siden 2013 satt heltid på dagsorden gjennom heltidserklæringen. Heltid er bra for den enkelte arbeidstaker, for arbeidsgiver som har et stort arbeidskraftbehov og for brukerne. Heltid gir bedre kontinuitet og kvalitet på tjenestene, og deltidsansatte representerer en stor, uutnyttet resurs for kommunen som arbeidsgiver og tjenesteleverandør.

Deltidsutfordringen er en kompleks problemstilling, som krever flere tilnærminger. Det handler om organisering av arbeidet, utlysning av stillinger, kompetanse, frivillig deltid, arbeidstidsordninger, med mer. Denne utfordringen må løses med nye grep, og samarbeidet mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene er sentralt. Det foregår mye godt arbeid lokalt, og det er avgjørende med tillit til at partene lokalt kan finne gode løsninger. Midler på statsbudsjettet kan være positivt for å gjennomføre lokale tiltak, men det er avgjørende at tiltakene er innrettet slik at løsningene kan bli varige. Gode rammebetingelser og fleksibilitet er vel så avgjørende for at partene skal lykkes lokalt.

Redusert sykefravær

KS legger til grunn at regjeringen vil fortsette innsatsen sammen med partene i arbeidslivet for redusert sykefravær, basert på anbefalingene fra Sysselsettingsutvalget. KS vil anbefale at regjeringen aktivt åpner for flere forsøksordninger i kommunesektoren med endringer i regelverk, også ut over det regjeringsplattformen selv varsler.

Seriøse offentlige anskaffelser

Regjeringen varsler at den vil utarbeide en «Norgesmodell» for offentlige anskaffelser, med nasjonale seriøsitetsskrav. Alle kommuner og fylkeskommuner vil stille seg bak et ønske om at anskaffelser også skal fremme målene om et seriøst arbeidsliv, og at sosial dumping skal aktivt bekjempes også gjennom innkjøpspolitikken. Det er også en fordel at leverandører ikke møter vesentlig forskjellige dokumentasjonskrav på tvers av kommuner og fylkeskommuner ved ellers likeartede innkjøp. Samtidig vil KS understreke at kommuner og fylkeskommuner er selvstendige innkjøpere, som må ha frihet også til å utforme egne innkjøp ut fra primærformålet om å sikre effektiv ressursutnyttelse, innenfor overordnede rammer i regelverket.

Livslang læring

Regjeringen vil trappe opp tallet på nye studieplasser, med opptrappingsplaner for områder med særlig stort kompetansebehov, som læreryrket, sykepleie, realfag, IKT og medisin. For at kommunesektoren skal kunne løse sitt samfunnsoppdrag på en god måte er det viktig at studieplassene dimensjoneres etter offentlig sektors behov. Regjeringen vil også satse på en kompetansereform for livslang læring, der fleksible og desentralisert etter- og videreutdanning vil være avgjørende. KS understreker at majoriteten av kommunene og fylkeskommuner har behov for å utvikle kompetanse innen digitalisering og innovasjon blant medarbeiderne generelt. Behovet gjelder hele spekteret av digital kompetanse, uavhengig om man måler behov for generell-, spesialisert, grunnleggende eller profesjonsfaglig digital kompetanse.

En trygg oppvekst og en god skole

Alle barn trenger gode barnehager – det fordrer bedre regelverk

Kommunene vil ta et helhetlig ansvar for at alle barn får et godt barnehagetilbud. Barnehager er en vesentlig del av kommunenes helhetlige og sammenhengende tjenestetilbud til barn og unge og har stor betydning i et godt tverrsektorielt arbeid for alle barn. Et regelverk og finansieringssystem for private barnehager som muliggjør helhetlig lokalpolitisk styring av sektoren er derfor helt nødvendig slik at det kan stilles likeverdige krav som når alle barn i kommunen, uavhengig av eier. En slik finansieringsmodell bør insentivere økt fagarbeiderandel, også i private barnehager.

Et viktig virkemiddel for å sikre en universelt utformet skole, og legge til rette for et godt læringsmiljø er blant annet å gjeninnføre rentekompensasjonsordningen for skolebygg og svømmeanlegg.

Regjeringen bør også ta initiativ til en gjennomgang av hvordan nasjonale og lokale krav til bemanning kan finansieres og innrettes slik at de bidrar til økt kvalitet for alle barn.

Flere lærere over hele landet

Kommunesektoren er avhengig av god tilgang til kvalifiserte lærere, og KS vil bidra aktivt i en bred satsing på å rekruttere, utdanne og beholde kvalifiserte lærere. Dette arbeidet er allerede en del av et bredt partssamarbeid gjennom *Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling*. Nye tiltak kan med fordel forankres i dette forumet for å sikre bred oppslutning om disse.

En mer yrkesretta lærerutdanning som i større grad vektlegger praksis vil være viktig for kommunene og fylkeskommunene. Partnerskap mellom praksisfeltet og lærerutdanningsinstitusjonene bør fortsatt vektlegges, men på dette feltet er det fortsatt stort potensiale som kan realiseres gjennom mer likeverdig samarbeid. Tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og skoler knyttet til studenters tilgang til digitale verktøy, læremidler og ressurser vil gi studenter en bedre og bredere erfaring å ta videre i sine lærerstudier.

Det er behov for å styrke oppfølgingen av nyutdannede lærere de første årene etter at de starter å undervise. Det er også viktig at lærerutdanningen forbereder læreren på andre forhold i arbeidshverdagen enn det rent faglige, eks. klasseledelse og skolemiljøarbeid.

Fellesskolen med god kvalitet og mer praktisk læring

Kommunesektoren er i gang med et kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkluderende praksis, blant annet organisert gjennom tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling. Kompetanseløftet omfatter ansatte i barnehager, skoler og de andre tjenestene i laget rundt barnet. En videre satsing på spesialpedagogikk bør gjøres i tett samarbeid mellom KS og nasjonale myndigheter slik at kommunenes varierte kompetanse i laget rundt barnet sees i sammenheng. KS har både regionale og nasjonale medlemsnettverk som kan gi viktige innspill til hvordan tidlig innsats og spesialpedagogikk kan styrkes.

Kommunesektoren er opptatt av at elever, lærere og skoleledere i etterkant av pandemien får tillit, ro, tid og støtte til å jobbe fram ny praksis i lærings- og profesjonsfellesskapene for å virkeliggjøre intensjonene i Fagfornyelsen. KS er positiv til mer praktisk læring i skolen, og ser at dette også vil bidra til å forebygge utenforskap. En ungdomsskolereform må gjennomføres i tett samarbeid med kommunene, og fullfinansieres av staten.

Digitale læremiddel vil være en altoverveiende del av fremtidige læremiddel og verktøy. KS vil derfor bidra aktivt til å videreutvikle det nasjonale samarbeidet om digitalisering i hele grunnopplæringen, slik at potensialet for økt læring som ligger i digital didaktikk, verktøy og læringsressurser blir utnyttet.

Kommunenes mulighet til å se i kulturskolen i sammenheng med andre tjenester som barnehage og grunnskole, kan styrke regjeringens målsetting om en mer praktisk skole. Kulturskolen er en viktig arena for skaperkraft og mestring. Slike arenaer er viktige for at mennesker skal vokse, bygge identitet og leve gode liv. Fremtidens kulturskole skal være en arena for kreativitet, innovasjon, kunst, menneskelig dannelse og utvikling. KS piloterer bl.a. disse kjennetegnene på fremtidens kulturskole sammen med et nettverk av kommuner i 2021 – 2022 og vil kunne bringe konkrete signaler fra denne piloten inn i arbeidet for mer praktisk læring.

Videregående opplæring gir grunnlag for arbeid og utdanning

Det er godt dokumentert at fullført videregående opplæring er viktig for en enkeltes omstillingsevne og mulighet for varig tilknytning til et stadig mer kompetansekrevede arbeidsliv. Yrkesfagene må derfor være attraktive – både blant ungdom, voksne og i arbeidslivet.

Yrkesfagopplæringa må ha tilgang til oppdatert utstyr for å tiltrekke seg elever og møte arbeidslivets behov. Det er både behov for innkjøp, men også utlån og samarbeid med næringslivet i omstillingsutsatt og innovative sektorer. KS og fylkeskommunene vil bidra til at alle fagområdene innenfor yrkesfagene opplever et utstyrsloft som gir muligheten til å skape en framtidsrettet yrkesfagutdanning med høy kvalitet. Samtidig er det viktig å se sammenhengen mellom behovet for nytt utstyr og kompetansepåfyll for yrkesfaglærere.

Kommunesektoren sikrer stadig flere læreplasser. *Samfunnskontrakten for flere læreplasser* har vært et viktig verktøy i dette arbeidet. Fremover vil sektoren ha et stort behov for kompetent arbeidskraft. Læreplasstilgangen er en avgjørende faktor for å skaffe flere fagarbeidere. Arbeidet som er gjort gjennom kontrakten viser at felles innsats gir resultater. En forsterket videreføring av samarbeidet mellom statlige myndigheter og partene i arbeidslivet vil kunne bidra til å sikre flere læreplasser og fagarbeidere.

Flere veier til fagbrev må gjenspeiles i finansieringen av videregående opplæring i fylkeskommunen.

Behov for samordning av velferdsordninger for alle barn og unge

Kommunesektoren er forberedt på å styrke det universelle velferdstilbudet for barn og unge gjennom å prioritere tidlig og tverrsektoriell innsats og forebygging i velferdstjenester som omfatter alle barn. Dette innebærer ansvaret for så vel nye oppgaver som følge av barnevernsreformen, ettervernstiltak for barnevernsbarn frem til de fyller 25 år, og økt tverrfaglig innsats for barn i risiko, inklusive god helsehjelp. Her vil det være avgjørende å følge opp anbefalingene fra 0 – 24 samarbeidet og BarnUnge 21 strategien for å bidra til tverrsektoriell samordning på alle forvaltningsnivåer.

Barnevern til barnets beste

Kostnadsnøkkelen på barnevernområdet må forbedres, og en varig økonomisk sikringsordning for kommuner med høye barnevernsutgifter er nødvendig. Reformen krever innsats fra hele oppvekstsektoren. Kompensasjonen til kommunene for økte barnevernoppgaver/finansieringsansvar er ikke tilstrekkelig til å muliggjøre kommunenes vridning over til mer tverrfaglig innsats, men fordrer også bidrag fra andre sektorer, i og utenfor kommunene.

Kravet til master i barneverntjenesten medfører økte utgifter for kommunene. Satsing på kompetanse bør inkludere organisasjonslæring i den kommunale barneverntjenesten, ikke bare individuell videreutdanning. KS bidrar gjerne gjennom dialog om kompetansesatsingen i barnevernet, inklusive finansieringen av denne, slik at denne i størst mulig grad treffer de lokale behovene.

Andre politikkområder

Beredskap

Regjeringen overtar ansvaret umiddelbart etter de mest inngripende tiltakene i samfunnet siden andre verdenskrig er avviklet. Koronapandemien har illustrert betydningen av et sterkt beredskapssystem, og illustrert svakhetene ved et beredskapssystem hvor ansvaret for beredskap i omfattende grad er et sektoransvar på statlig nivå. Det er sterkt behov for å utvikle et nasjonalt beredskapssystem som anerkjenner at krise i en sektor påvirker andre sektorer. En totalforsvarskommisjon som varsles i plattformen kan være en god oppfølging av dette behovet. KS understreker at kommunesektoren er en svært sentral beredskapsaktør, og forventer at sektoren er tydelig representert i en slik kommisjon. Det er viktig at man får en avklart ansvarsfordeling og finansiering mellom beredskapsstatene.

Utdannings- og forskningssamarbeid i Europa

Det ligger store muligheter for kunnskapsbasert utvikling i å utvikle Norges utdannings- og forskningssamarbeid med Europa. Eksempelvis legger EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa stor vekt både på tverrsektorielt samarbeid, og samarbeid på tvers av land- og regionale grenser, for å kunne løse de store felles-europeiske samfunnsutfordringene. Det norske virkemiddelapparatet i større grad innrettes mot mobilisering av offentlig sektor inn i europeisk utdannings- og forskningssamarbeid.

Norden og Europa

Tidlig og tett samarbeid mellom regjeringen og kommunesektoren i EU/EØS-saker sikrer at lokale og regionale interesser blir hørt i saker som berører dem og bidrar til at staten får et bedre grunnlag til å fremme norske interesser i europeisk politikk- og regelutvikling.

EØS-avtalen setter viktige rammer for kommunesektorens virksomhet. Når regjeringen vil jobbe mer aktivt for å fremme norske interesser overfor EU, bl.a. gjennom klimasamarbeidet, og ta i bruk handlingsrommet i EØS-avtalen, bør de sørge for tett og tidlig dialog med kommunesektoren. En ny undersøkelse viser imidlertid at kommunesektoren i varierende grad blir involvert i statsforvaltningens påvirkningsarbeid med EU/EØS-saker i tidligfase, og at involveringen er lite systematisk. Manglende involvering kan føre til at lokale og regionale interesser ikke blir hørt i saker som berører dem, og at EU-regelverket ikke blir utformet på en måte som i størst mulig grad ivaretar norske interesser. Regjeringen bør eksempelvis innføre tiltak med formål å sikre at det foretas en god vurdering av sakers relevans for kommunesektoren, og øke formidlingen av målrettet informasjon til kommunesektoren om pågående saker i tidlig fase.

Utviklingspolitikk

Kommunesektoren kan bidra til en utviklingspolitikk forankret i bærekraftsmålene og hvor samfunnsendringer gjennomføres på en tillitsvekkende i befolkningen og får en mer varig karakter. Norsk bistand bør i større grad rettes inn mot å bygge kapasitet og bruke kompetansen hos lokale og regionale myndigheter i mottakerlandene, samt bidra til at de får større handlingsrom. Bistandsmidlene må også innrettes på en slik måte at kapasitet og kompetanse i norsk kommunesektor kan tas i bruk for å nå bærekraftsmålene.

Regjeringen forankrer utviklingspolitikken i FNs bærekraftsmål, klimamålene og menneskerettighetene og mener den skal bidra til samfunnsendring. Ifølge FN kan to tredjedeler av delmålene i Agenda 2030 kun nås gjennom lokal innsats. Lokale myndigheter er nærmest befolkningen, bedriftene og organisasjonene. De er ansvarlige for mye av den sosiale og fysiske infrastrukturen som påvirker befolkningens levekår og utviklingsmuligheter. De kan bidra til at samfunnsendringer gjennomføres på en tillitsvekkende i befolkningen og får en mer varig karakter. Norske kommuner og fylkeskommuner kan bidra med erfaringer fra byggingen av og praktiseringen av et velfungerende velferdssamfunn, ikke minst med hensyn til å oppnå tillitsskapende, effektive og bærekraftige lokal forvaltning. Betydningen av samarbeidet mellom forvaltningsnivåene vektlegges i Norges rapport om

arbeidet med bærekraftsmålene. I dag er bistandsbudsjettet ikke innrettet på en måte som gir rom for å ta bruk kommunesektorens erfaringer i utviklingspolitikken.